

Investeerimise ABC

Erko Rebane

Analüütik

“When I was 5 years old, my mother always told me that happiness was the key to life. When I went to school, they asked me what I wanted to be when I grew up. I wrote down ‘happy’. They told me I didn’t understand the assignment, and I told them they didn’t understand life.”

John Lennon

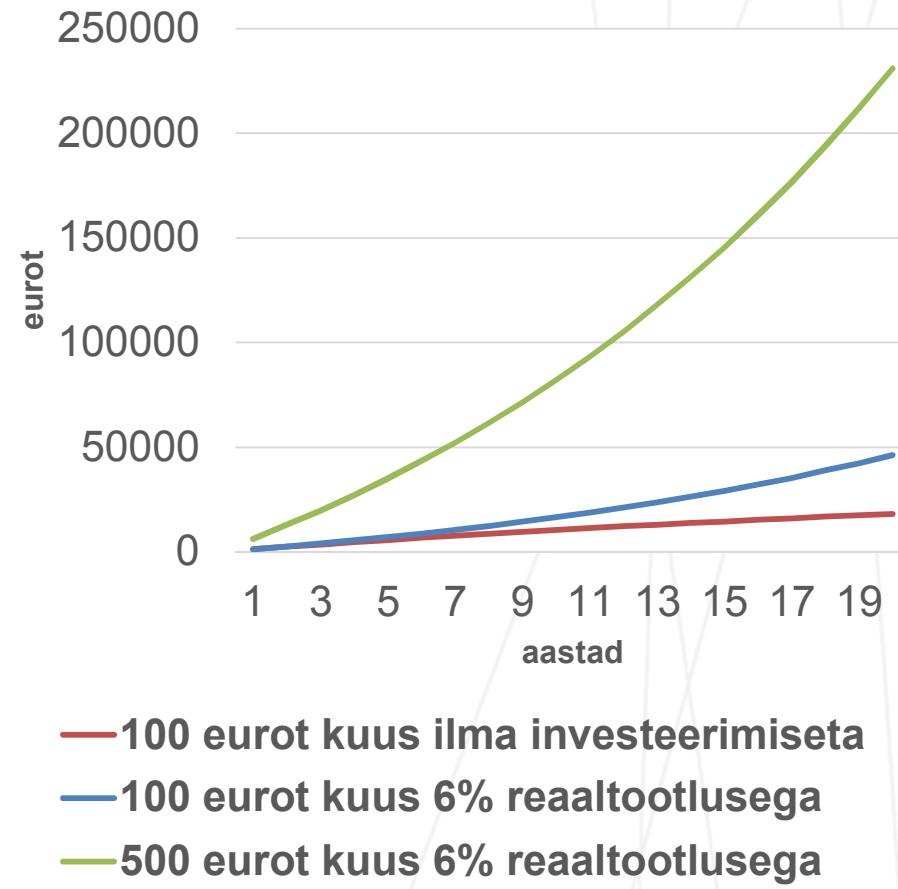
Investeerimise kontseptsioon

- Investeeri **enda oskuste arendamisse**, et kasvatada sissetulekut
- **Säästa** sellest võimalikult suurt osa
- Pane **säästud tööle** – investeeringud võivad lõpuks kasvatada kapitali mahus, mida sa tööpöllul rabades ei pruugi kunagi saavutada
- Ole **järjepidev**

Investeerimise kontseptsioon

- Kui paned iga kuu kõrvale 100 eurot ja nii 20a järest = 24 000 eurot (arvestades 3% inflatsiooni, siis tegelikult 18000 eurot)
- Kui paned iga kuu kõrvale 100 eurot ja nii 20a järest ning investeerid 6% reaaltootlusega = 44000 eurot
- Kui paned iga kuu kõrvale 500 eurot ja nii 20a järest ning investeerid 6% reaaltootlusega = 230000 eurot (ilma investeerimiseta 120000)

Eesmärgid paika

- Raha kogumine suurema ostu tegemiseks
- Õpingute finantseerimine
- Laste tuleviku kindlustamine
- Pensionipõlve kindlustamine
- Finantspuhvri loomine
- Kapitali säilitamine

- Tuua ellu põnevust

Investeerimise abivahendid

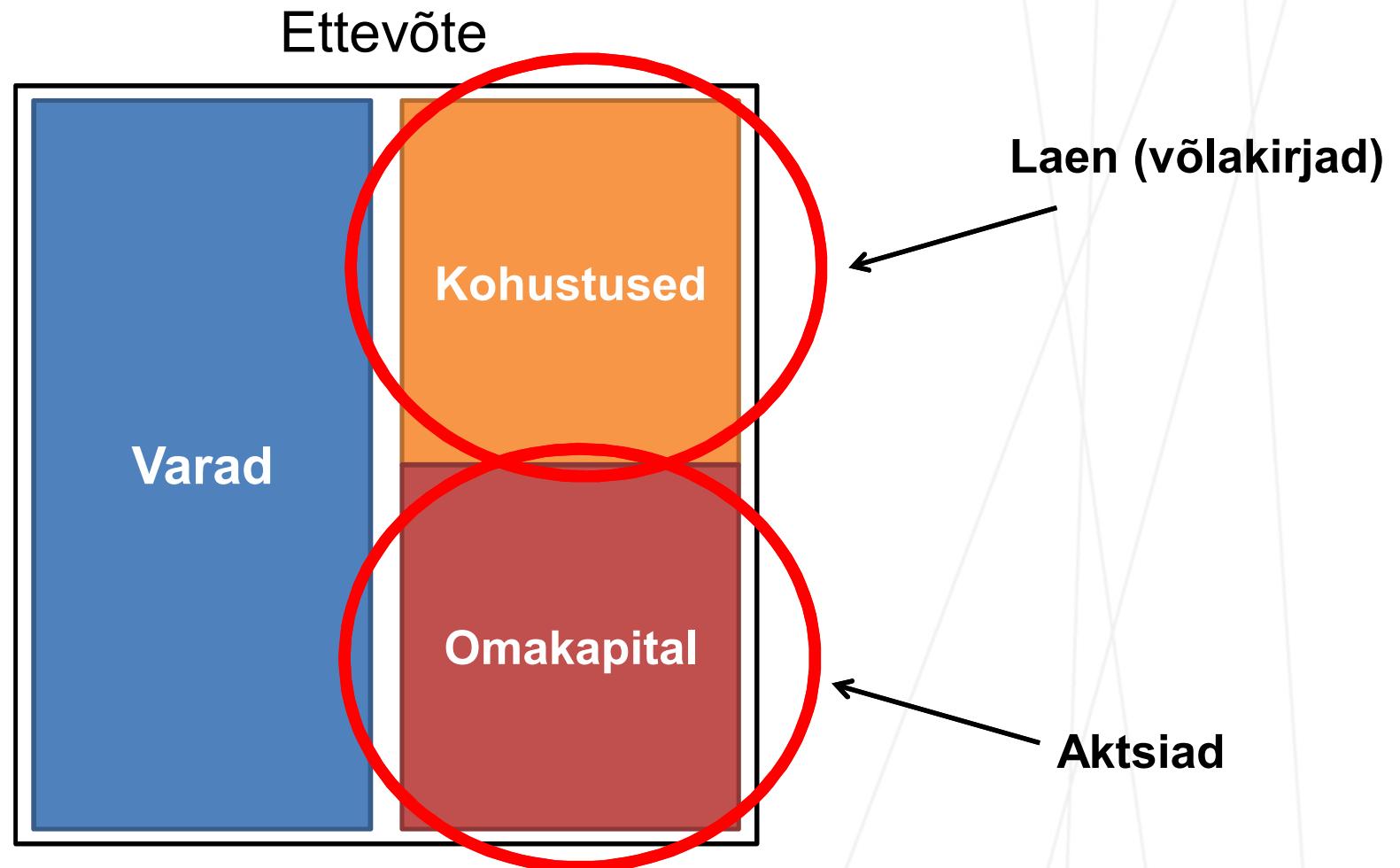
- Depositiit
- Aktsiad
- Fondid
- Võlakirjad
- Toorained (nafta, nisu, kohvi,...)
- Väärismetallid (kuld, plaatina, hõbe,...)
- Kinnisvara (REIT)
- Muu (vein, kunst, autod, margid, mündid)

Aktsiaturud

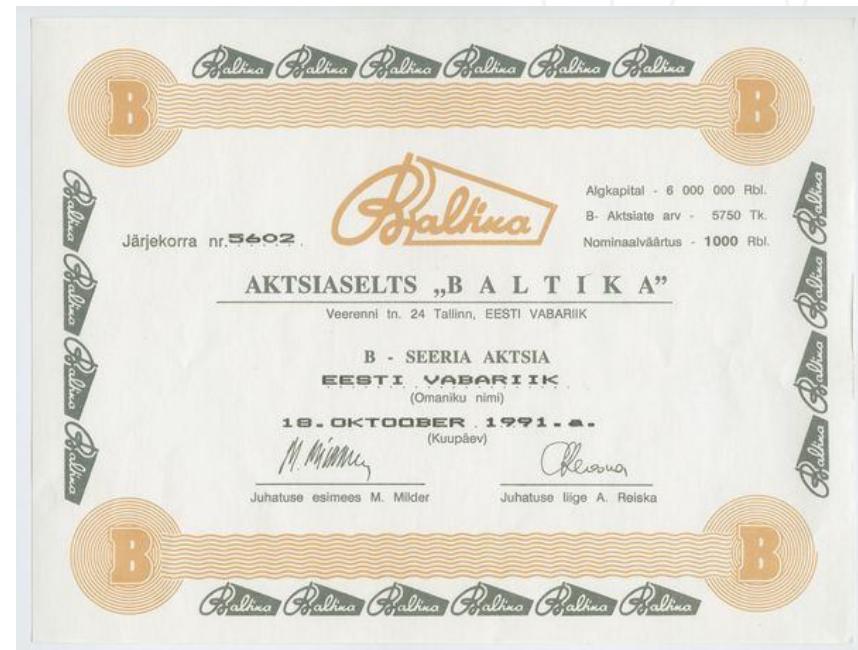
Investeerimine ettevõttesse

Mis on aktsia?

- Aktsia esindab omandiõigust
- Annab õiguse ettevõtte jaotatavale kasumile
- Annab häialeõiguse aktsionäride koosolekul
- Annab ettevõtte likvideerimisel õiguse varaosal, kuid alles pärast seda, kui laenuandjatele on võlg tasutud.

Avaliku ettevõtte aktsiaid kaubeldaks börsil, kus hinna määrab nõudluse ja pakkumise vahekord.

Osalusega investeeringute võlu

Kuna osalusega investeeringu puhul omatakse tükki varast, mille väärtus võib ajas muutuda, saavad investorit finantseesmärgid seetõttu olla kõrged.

Selleks, et mõne ettevõtte kasvust kasu lõigata, ei pea olema firma asutaja, juht, tööline. Selleks peab olema omanik – staatus, mille annab sulle kasvõi üks aktsia.

Mis liigutab aktsiat?

Ettevõtte eesmärgiks on maksimeerida oma kasumit (uued tooted ja teenused, uutele turgudele laienemine, innovatsioon, efektiivsuse parandamine, konkurentide hoidmine selja taga /nende ülevõtmine). Mida edukam on ettevõte nendes protsessides, seda atraktiivsem on aktsia investorite jaoks.

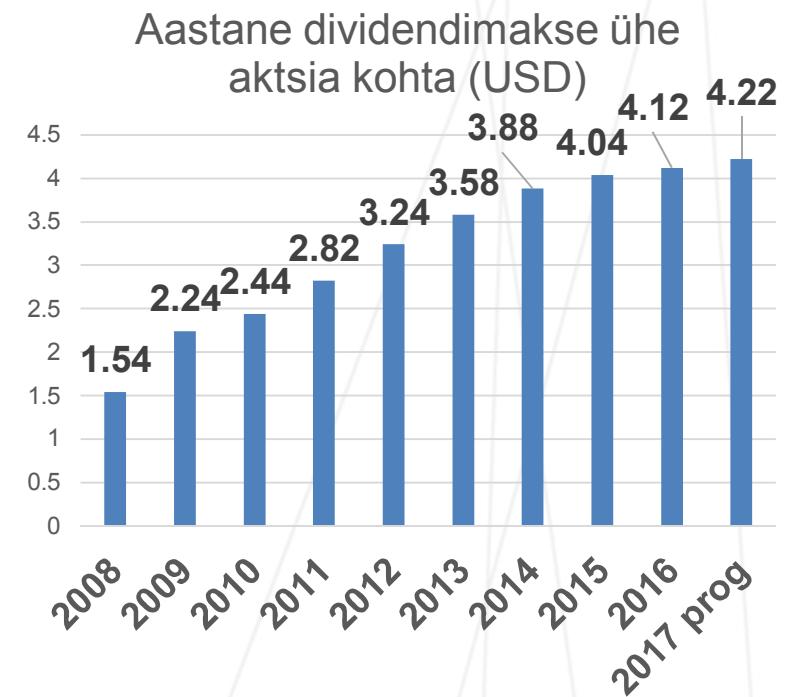
Alphabet (valge) ja Altaba (endine Yahoo!, oranž) aktsiate tootlused (%) alates 2004.a aug

Investori jõukus kasvab kahel viisil

Kapitalitulu (aktsia hinna muutus) + Dividenditulu (investoritele jagatud kasum)

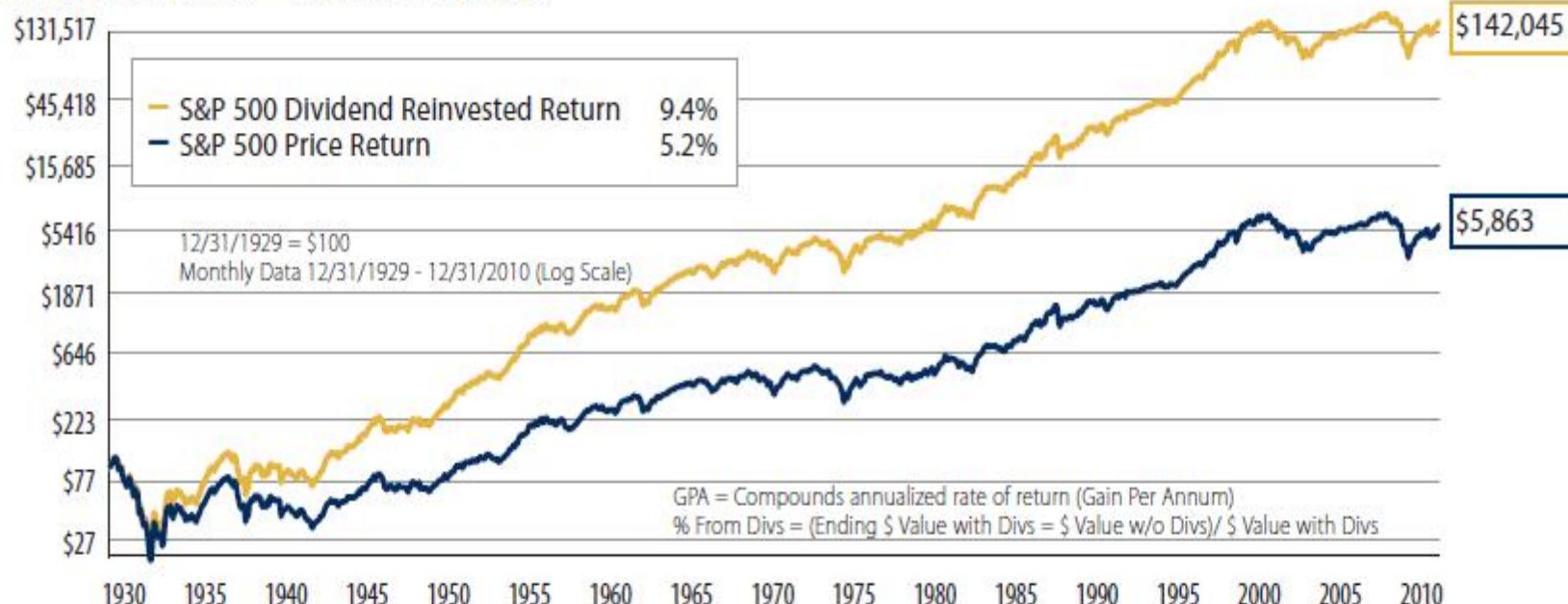
Tubakatootja Philip Morris International (PM)

Dividendid on olulised, sest...

EXHIBIT 2: S&P 500 Dividend Reinvested Total Return vs. Price Return

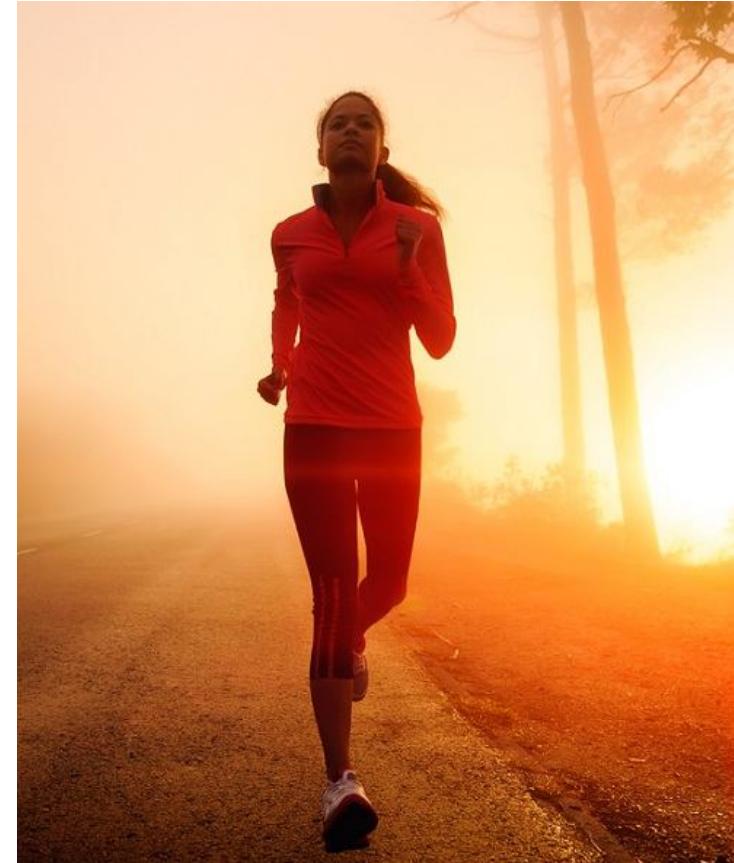
December 31, 1929 – December 31, 2010

Source: Ned Davis Research.

Kuidas leida investeerimiseks ettevõtteid?

- Loe, loe, loe (finantsmeedia, raamatud)
- Isiklikud kogemused
- Analüütikute soovitused

McDonald'si strateegilised muutused aitasid leida kriisijärgselt uut kasvu kahel korral

- Restoranide uus disain, täienenud menüü...vahest panid Sinagi tähele?
- Kasv seiskus uuesti 2013-2015, korrastati menüüd, tehnoloogiline innovatsioon

Kuidas üks investor „Näljamängud“ triloogiast kasu lõikas

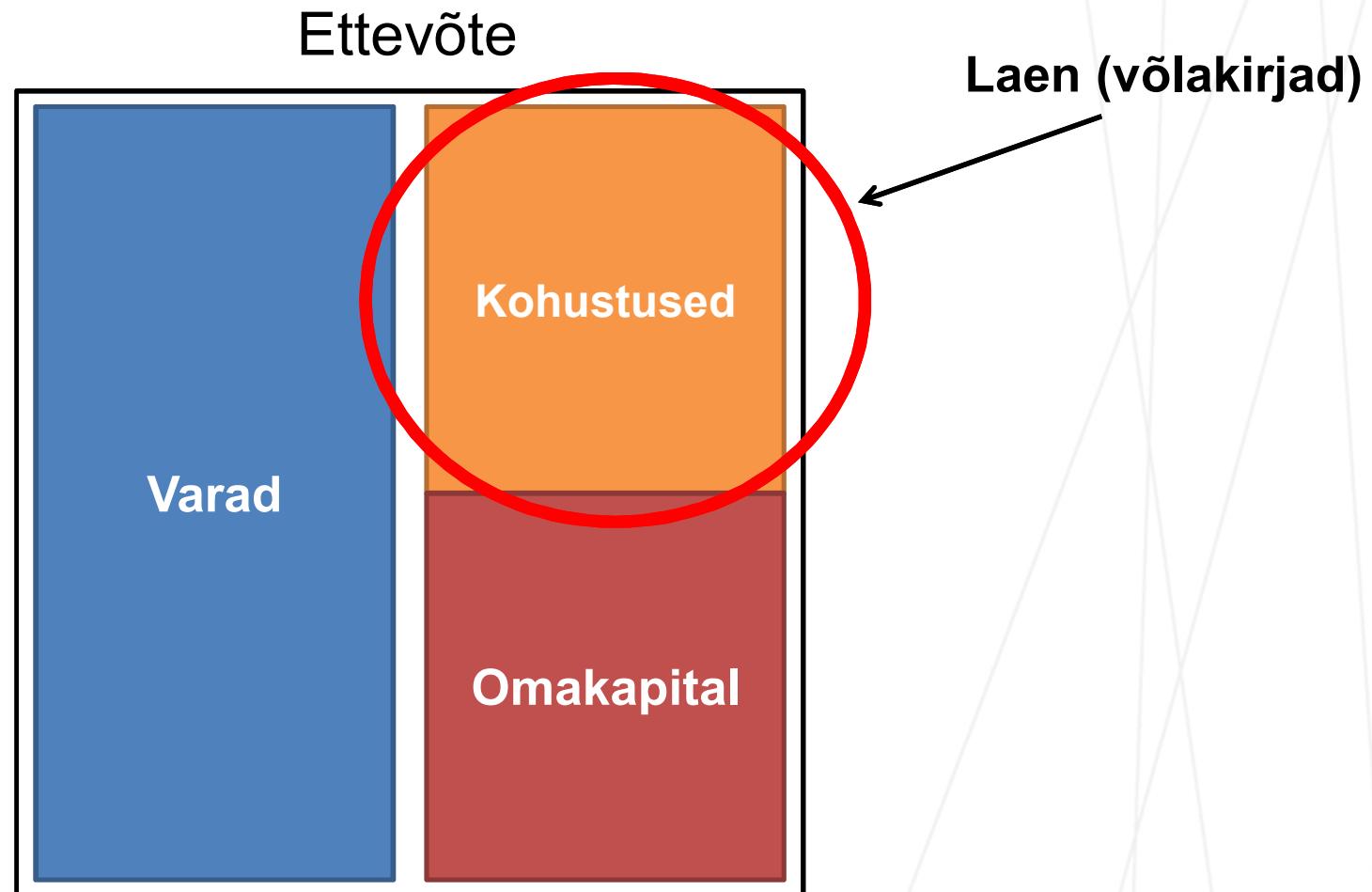
Lions Gate ostis Näljamängude linastamise õigused 2009. märtsis, mil aktsia kauples 5 dollari lähedal ja esimene raamat oli müügis olnud juba kuus kuud. Esimese „Näljamängud“ filmi reklamikampaaniaga alustati 2011.a sügisel, selleks ajaks olid kolm raamatut juba väljas ning osutunud väga populaarseks.

Võlakirjaturud

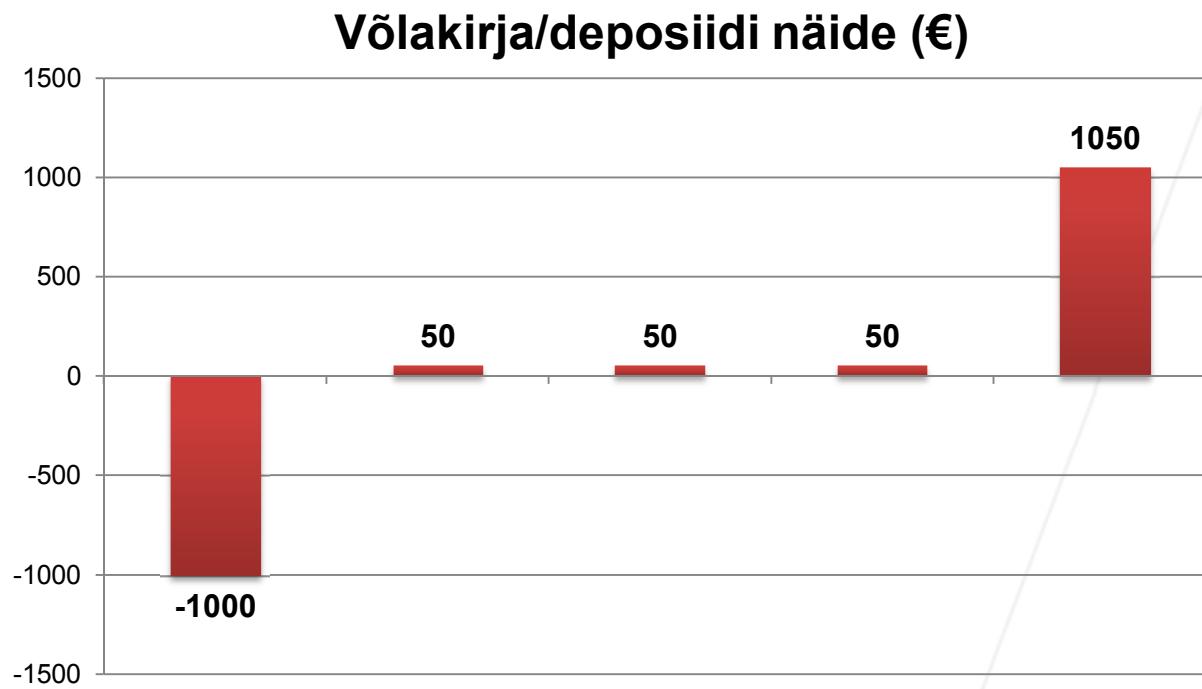

Investeerimine ettevõttesse

Raha laenuks andmine

- Raha laenamine (deposiit, võlakirjad) – kindlaks määratud periood, fikseeritud intress. Turvalisem võrreldes osalusega investeeringutega, kuid finantseesmärgid ei saa olla väga kõrged (tihti seotud raha kaitsmisega).

Eelista võlakirju kui...

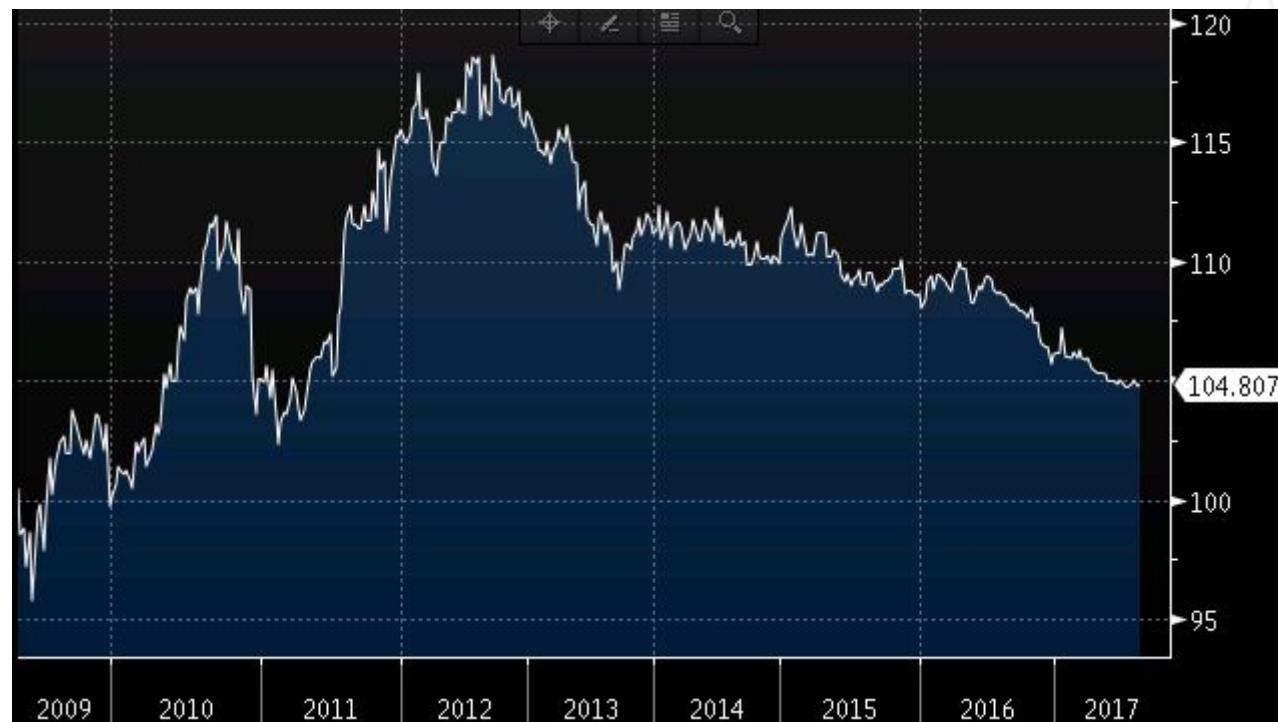
- Soovid portfellis riske hajutada (võlakirjade hinnad liiguvad väiksemas korrelatsioonis paljude teiste varaklassidega)
- Plaanid lähiaastail teha suuremat ostu (raha kaotamise risk peaks olema väga väike, aga soov saada vahepeal deposiidist kõrgemat tootlust)
- Panna säästud regulaarset sissetulekut teenima (näit pensionil olles).

Võlakirju on erinevaid

Ka võlakirjadel on omad riskitasemed. Mida noorem firma / küsitavam tulevikuväljavaade, seda kõrgem on küll investoritele makstav intress, kuid seda rohkem kõigub ka võlakirja hind.

Microsofti 2019.a aeguv (10a) võlakirja hinnagraafik (AA+ reiting, 4,2% kupong)

Võlakirju on erinevaid

Riskitaset määradavat krediidireitingud

AAA ja **AA** – kõrgekvaliteedilised võlakirjad (maksevõimetus alla 1%)

A ja **BBB** – investeeringuväärilised võlakirjad

BB ja alla selle – rämpsvõlakirjad (meelitavad kõrgema intressiga)

Nokia 2019.a aeguv (10a) võlakirja hinnagraafik (BB reiting, 6,75% kupong)

Aktsia vs võlakiri

Nokia aktsia (oranž) ja 2019.a aeguva 10a võlakirja (valge) hinna muutused alates 29. jaanuar 2009 (%).

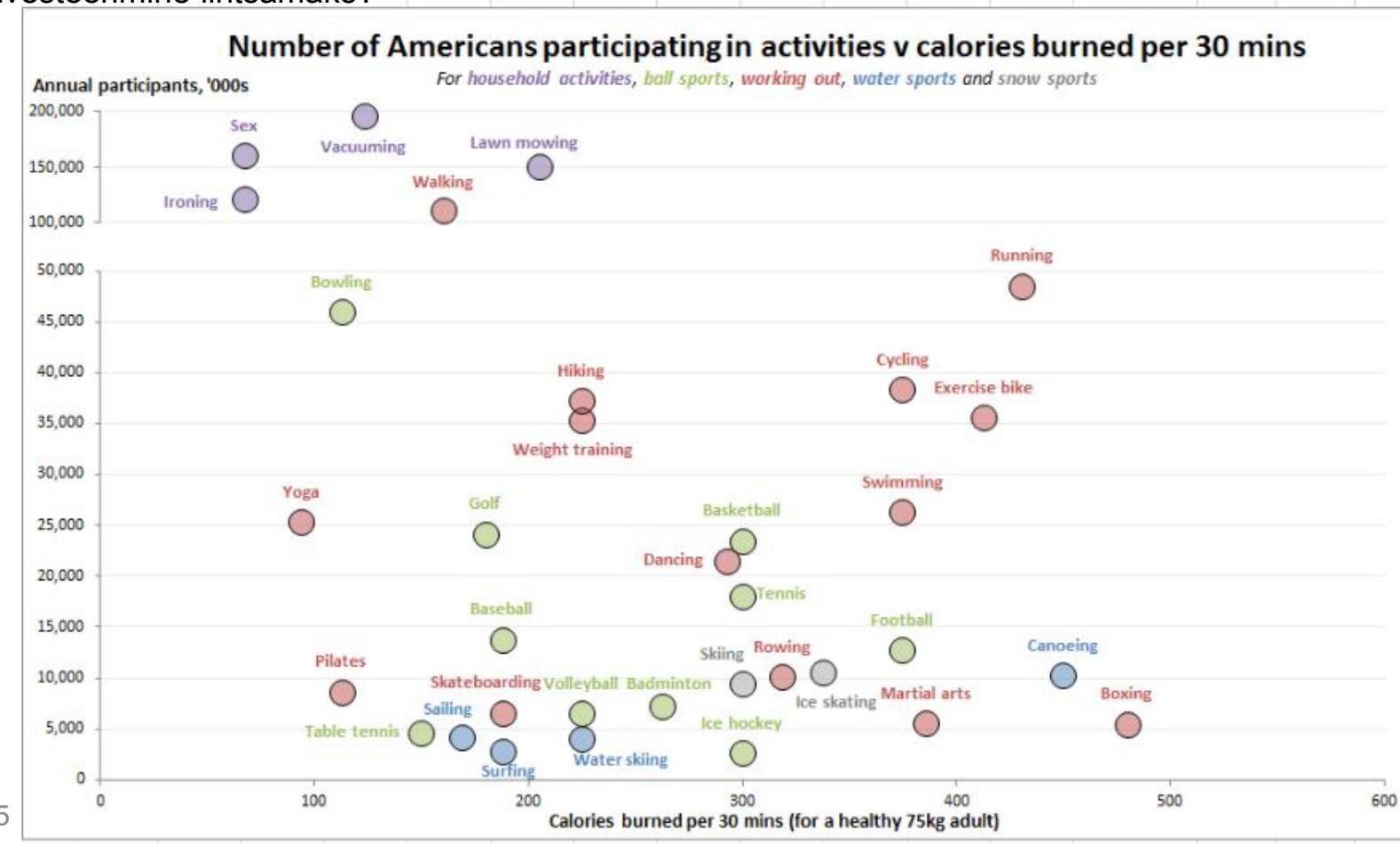

Fondid

Lihtsus töötab nii investeerimises kui ka tihti tavaelus kõige paremini

Jooksmine on üks odavamaid ja lihtsamaid viise, kuidas kaalu langetada, ennast füüsiliselt paremasse vormi saada ja regulaarse treenimise läbi vähendada südamehaiguste riski. Kuidas muuta investeering lihtsamaks?

Kuidas vältida üksikaktsia otsimise vajadust...

Exchange traded fund (ETF) ehk börsil kaubeldav fond (tuntud ka indeksaktsiana). Fondi investeeringud on mõne indeksi alusel fikseeritud, pole tarvis fondijuhti või analüütikuid – juhtimisega seotud kulud madalad.

USA finantssektori ETF (sümbol: XLF)

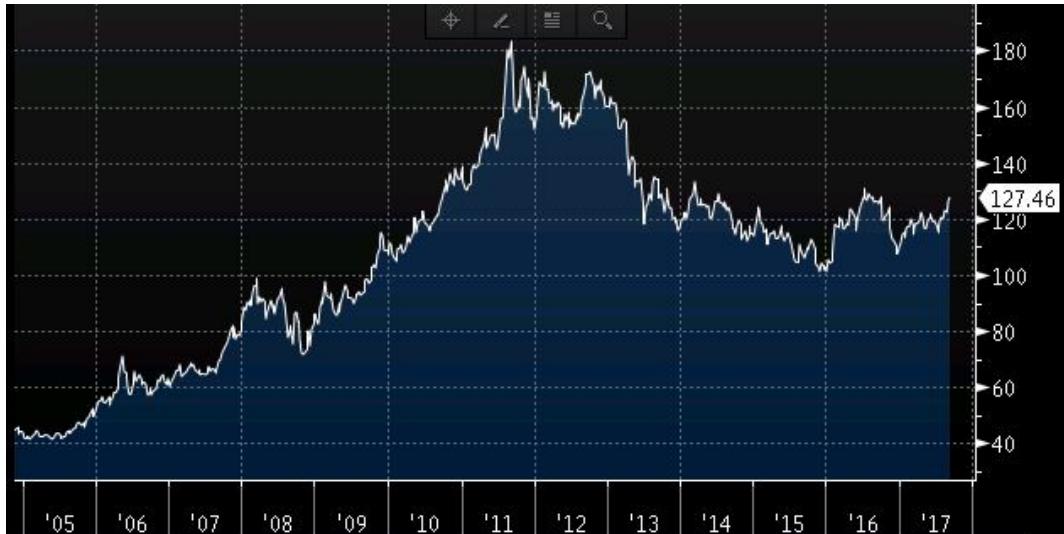
Iseloomult nagu fond

Kaupleb nagu aktsia

Nr	Ettevõte	Osakaal ETF-s
1	Berkshire Hathaway	11,4%
2	JPMorgan Chase	10,7%
3	Bank of America	7,9%
4	Wells Fargo	7,6%
5	Citigroup	6,2%
6	Goldman Sachs	2,7%
7	U.S. Bancorp	2,16%

Läbi börsil kaubeldava fondi pääseb ligi toorainetele...

..kinnisvarale ja paljule muule

SPDR Dow Jones Global Real Estate ETF (RWO)

- hoiab üle 200 kinnisvara firma aktsia 21 riigist (USA 60%)
- dividendimääär ca 3,5%

Traditsioonilised fondid (investeeringisotsuseid teeb fondijuht)

LHV Maailma Aktsiad Fond investeerib aktsiaturgudele üle maailma. Fondi portfell on hajutatud nii arenenud turgude (nt Lääne-Euroopa, USA, Jaapan) kui ka arenevate turgude (nt Aasia, Ladina-Ameerika, Ida-Euroopa) vahel.

Geograafiline jaotus**

Väljalasketasu: 0%
Valitsemistasu: 2%
Tagsasivõtmistasu: 1%

Portfell

Palju krahhikuulutajaid, kas ja keda uskuda?

INVESTEERIMINE

Uus teema

Märgi kõik loetuks

VABA TEEMA

1-50

51-100

101-150

151-200

...

7551-7552

OTSI FOORUMIST

BÖRSIKRAHH 2016

BÖRSIKRAHH 2015

BÖRSIKRAHH 2017

LHV foorumis alustati
BÖRSIKRAHHI teemaga
2014.a sügisel

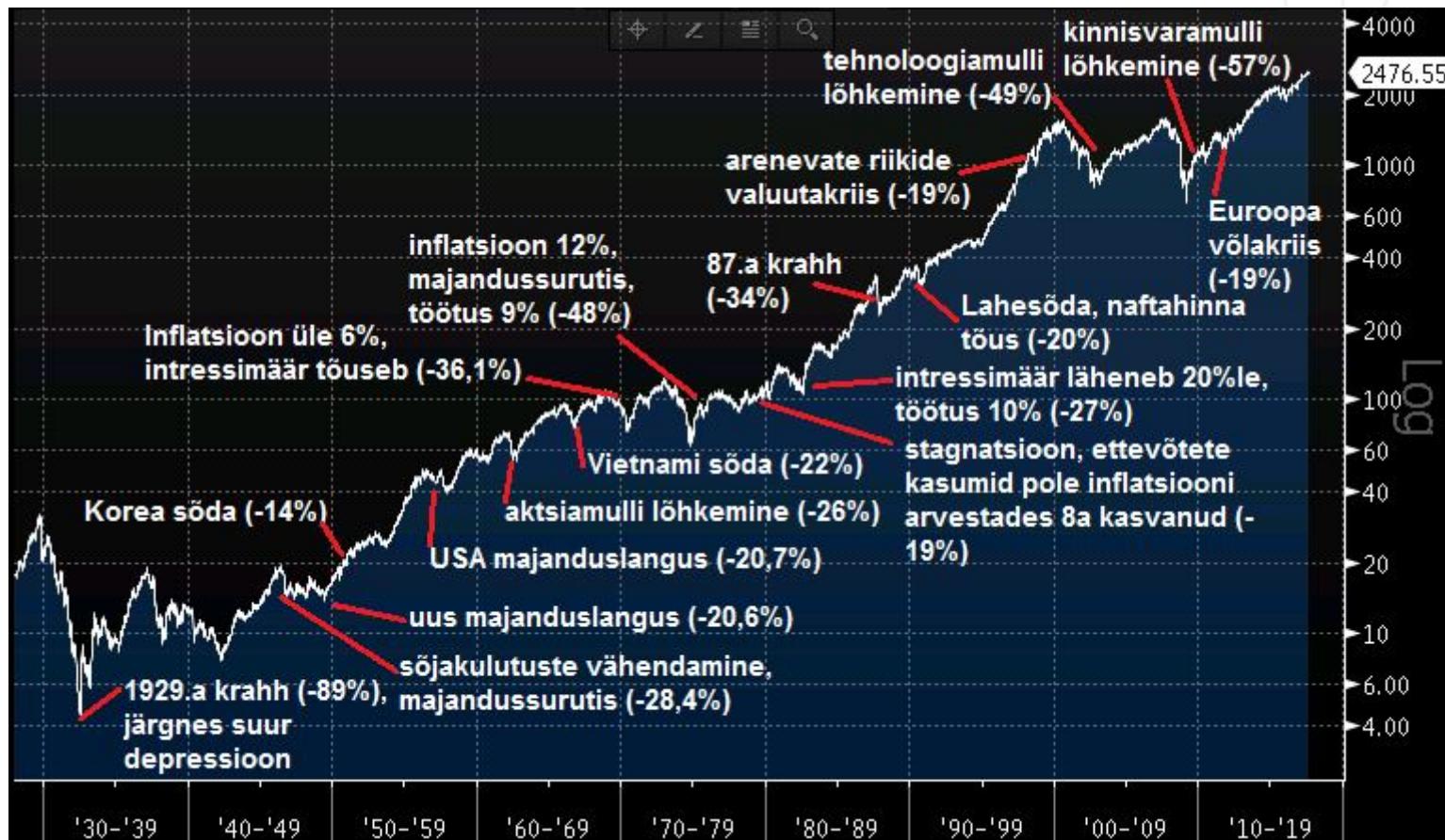

Kognitiivne tunnelnägemus ehk visuaalse informatsiooni kasutamine stressiolukorras (Air France 447 näide)

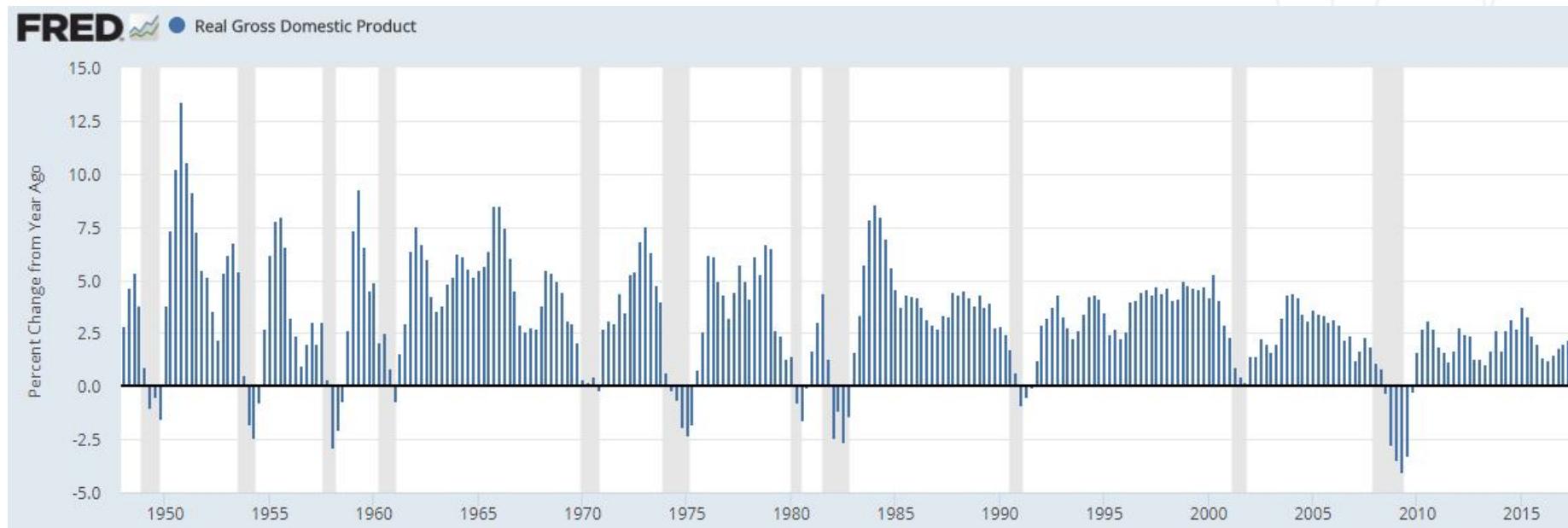
Krahhid ja korrektsoonid on aktsiaturul tavapärate nähtus, kuid pikajaline trend on olnud ülespoole

S&P 500 indeks (USA 500 suurimat firmat) logaritm teljel

Majandus kõigub üles ja alla....

USA SKP aastane muutus (%)

...aga lühiajaliste komistuste järel on alati jätkanud liikumist ülesmäge. Miks?

USA reaalne sisemajanduse koguprodukt (miljardit dollarit)

Warren Buffett, Charlie Munger: Every decade or so, dark clouds will fill the economic skies, and they will briefly rain gold. When downpours of that sort occur, it's imperative that we rush outdoors carrying washtubs, not teaspoons. And that we will do."

Kuidas vähendada eksimise riske?

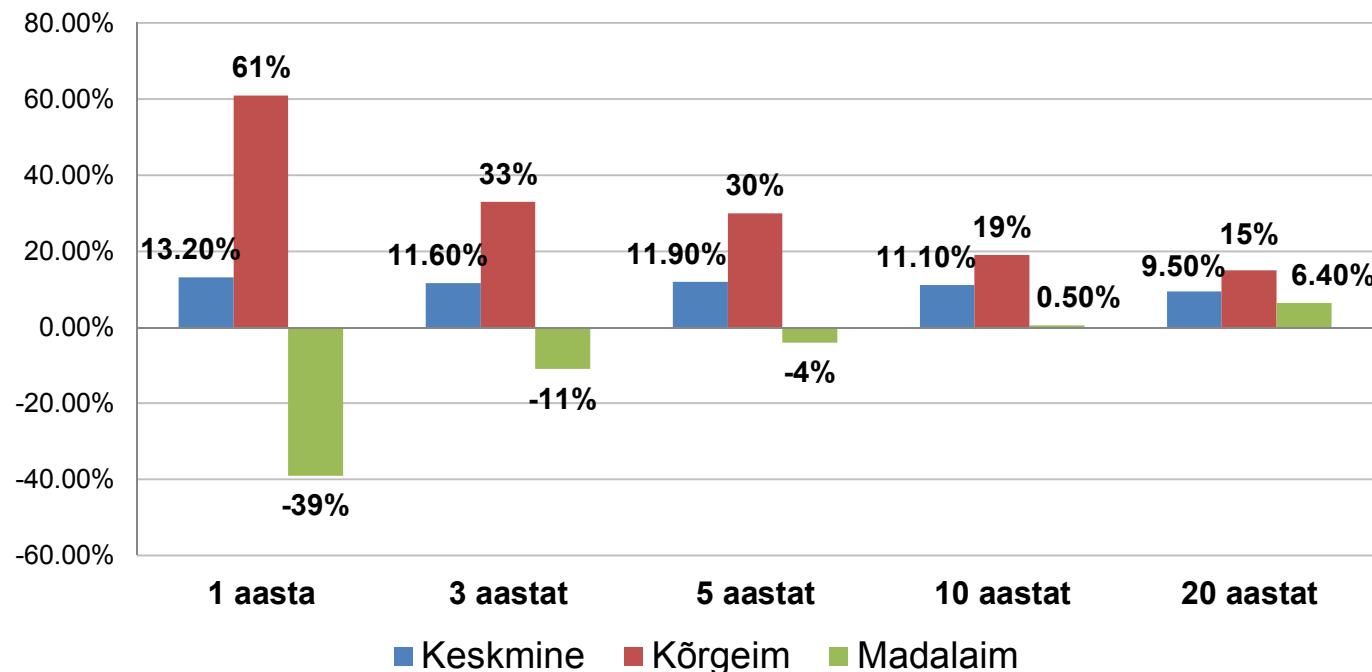
Pole ühtegi fundamentaalset ega tehnilik indikaatorit, mis määraks ajahetke, millal investorid otsustavad kollektiivselt paanikasse sattuda. Aga astuda saab erinevaid samme selleks, et krahhide mõju vähendada, neist isegi kasu lõigata

- Muuda investeerimine lihtsaks
- Pikendada oma horisonti
- Pane eesmärgid paika
- Riskide hajutamine -> kui osa raha on võlakirjades ning deposiidis, saab suuremate korrektsoonide korral mängida allokatsiooni ümber riskantsematesse varadesse
- Eksimine on paratamatu, vahest pole isegi võimalik ette näha (õnnetused, juhtide lahkumised, seaduste muudatused jne). Oluline on omada kokkuvõttes rohkem võitjaid kui kaotajaid.

1. Aeg on investori sõber

“Investeering peaks olema nagu värvikuivamise või muru kasvavamise vaatamine. Kui tahad põnevust, võta 800 dollarit ning mine Las Vegasesse” (Paul Samuelson)

S&P 500 indeksi ajalooline tootlus erinevatel hoidmisperioodidel

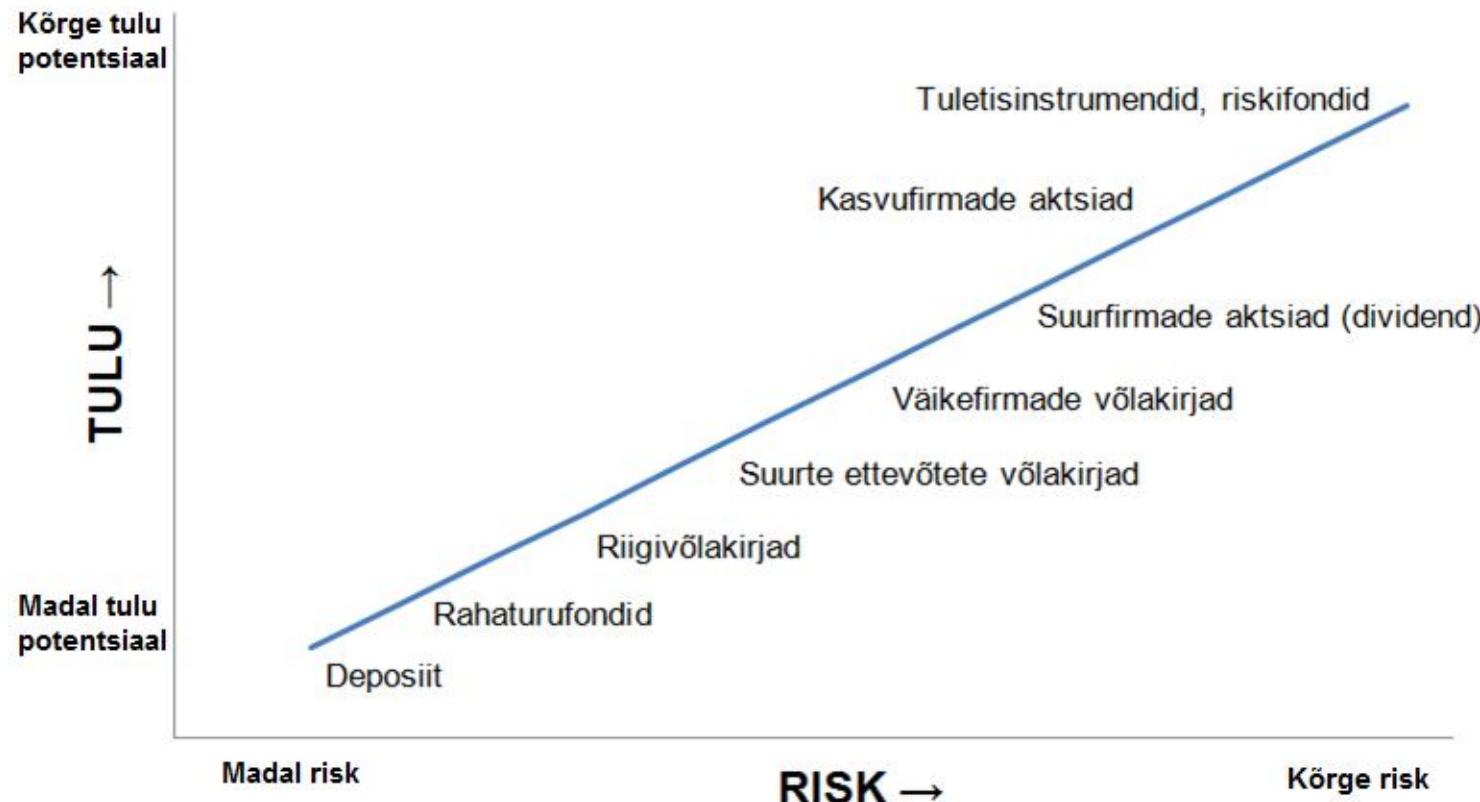

2. Ootuste ja riskide juhtimine

- Eesmärk
 - Kapitali kasvatamine vs kapitali säilitamine
- Ajahorisont
 - Kuni 1 aasta
 - Kuni 5 aastat
 - 5-10 aastat
 - Üle 10 aasta
- Kui palju aega oled valmis pühendama?
 - 24h ööpäevas ▶ näed unes aktsiaid ▶ oodatav tootlus kõrge
 - 8-16h päevas ▶ päevakaupleja ▶ oodatav tootlus kõrge
 - Paar tundi nädalas ▶ aktiivne investor ▶ üle keskmise tootlus
 - Paar korda aastas ▶ fondiinvestor ▶ keskmise tootlus

3. Gaas ei pea olema põhjas, saab ka turvalisemalt liigelda

Miks on aktsiate kõrvale vaja turvalisemaid varaklassi?

S&P 500 Bear Markets Since WWII			
Peak	Trough	S&P 500	5 Year Treasuries
May 1946	Oct. 1946	-26.6%	0.4%
June 1948	June 1949	-20.6%	1.6%
July 1957	Oct. 1957	-20.7%	1.4%
Jan. 1962	June 1962	-26.4%	2.5%
Feb. 1966	Oct. 1966	-22.2%	1.3%
Nov. 1968	May 1970	-36.1%	8.6%
Jan. 1973	Oct. 1974	-48.2%	4.0%
Sept. 1976	Mar. 1978	-19.4%	7.6%
Nov. 1980	Aug. 1982	-27.1%	28.8%
July 1987	Dec. 1987	-33.5%	-1.8%
July 1990	Oct. 1990	-19.9%	1.8%
July 1998	Aug. 1998	-19.3%	3.0%
Mar. 2000	Oct. 2002	-49.1%	32.7%
Oct. 2007	Mar. 2009	-56.8%	15.0%
Apr. 2011	Oct. 2011	-19.4%	6.1%
Averages		-29.7%	7.5%

Kuidas raha erinevate varaklasside vahel jagada?

Üks võimalik orientiir

Lähenemine	Võlakirjade osakaal (%)	Aktsiate osakaal (%)
• Konservatiivne	= vanus	= 100 - vanus
• Keskpärane	= vanus - 10	= 110 - vanus
• Agressiivne	= vanus - 20	= 120 - vanus

Näiteks: 30.a keskpärase riskitaluvusega investori portfell:
aktsiate osakaal: $110-30=80\%$
võlakirjade osakaal: $30-10=20\%$

20a hiljem on muutunud konservatiivseks investoriks:
aktsiate osakaal: 50%,
võlakirjade osakaal 50%

4. Kuivtrenn võib päästa suurematest eksimustest

LHV virtuaalkonto imiteerib reaalset olukorda börsidel. Hea võimalus õppida tehingute tegemise tehnilisi nüansse, jälgida milliseid tulemusi oleksid Sinu investeeringuisse andnud või koostada lihtsalt jälgimisnimekiri.

Aktiad

SÜMBOL	KOGUS	SOETUSHIND	TURUHIND	MUUTUS	MUUTUS TÄNA	KASUM	TURUVÄÄRTUS	OSAKAAL
uus								
RNO ▼	40	16.26	77.24	375.03%	3.11%	2 439.20	3 089.60	0.20%
AAPL ▼	7294	8.30	162.08	1853.59%	-1.19%	943 394.97	994 290.60	64.79%
EBAY ▼	1000	30.00	36.09	20.30%	-0.72%	5 121.95	30 353.24	1.98%
MNST ▼	8000	5.29	56.34	965.22%	0.48%	343 488.23	379 074.85	24.70%
TOMO ▼	2000	14.49	4.35	-69.98%	0.00%	-17 056.35	7 317.07	0.48%
934.19%				1 277 388.00 EUR		1 414 125.36 EUR		92.14%

4. Kuivtrenn võib päästa suurematest eksimustest

Väärtpaperite ostmine ja müümine virtuaalses keskkonnas on identne tehingute tegemisega reaalsel kontol

Aktsiate ost/müük 1 → 2 → 3

Virtuaalkonto - Virtuaalkonto ▾

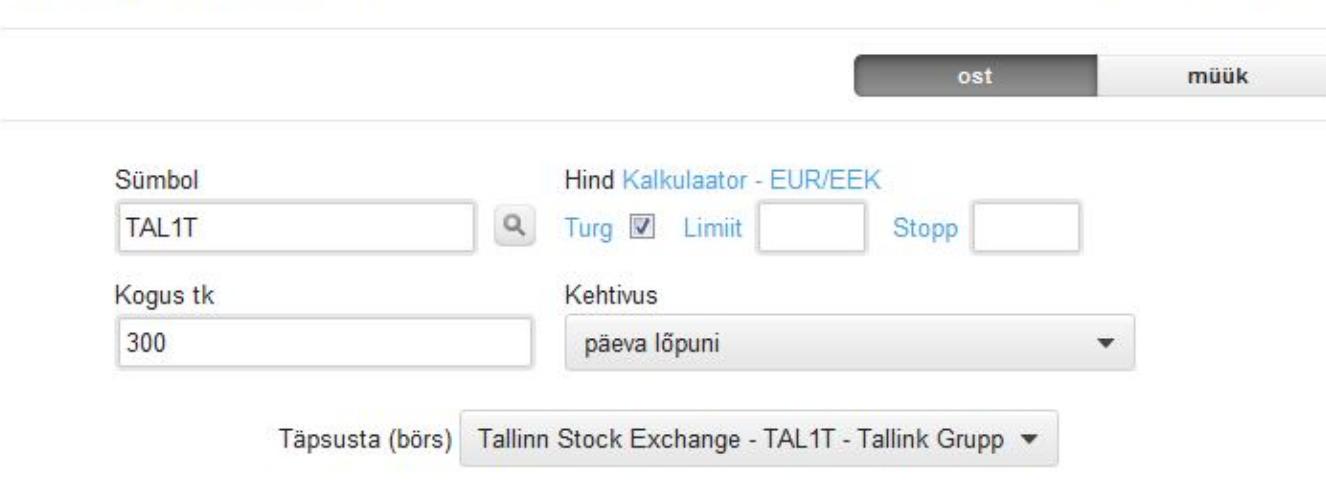
ost müük

Sümbol Hind Kalkulaator - EUR/EEK
TAL1T Turg Limiit Stopp

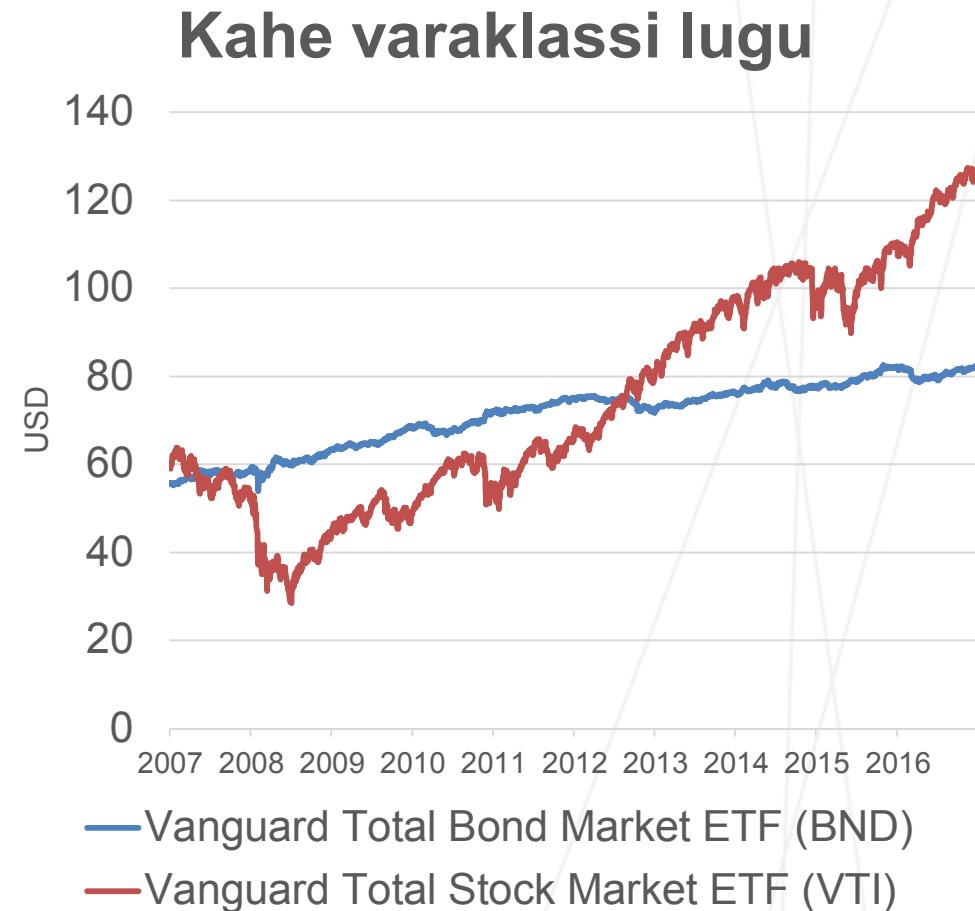
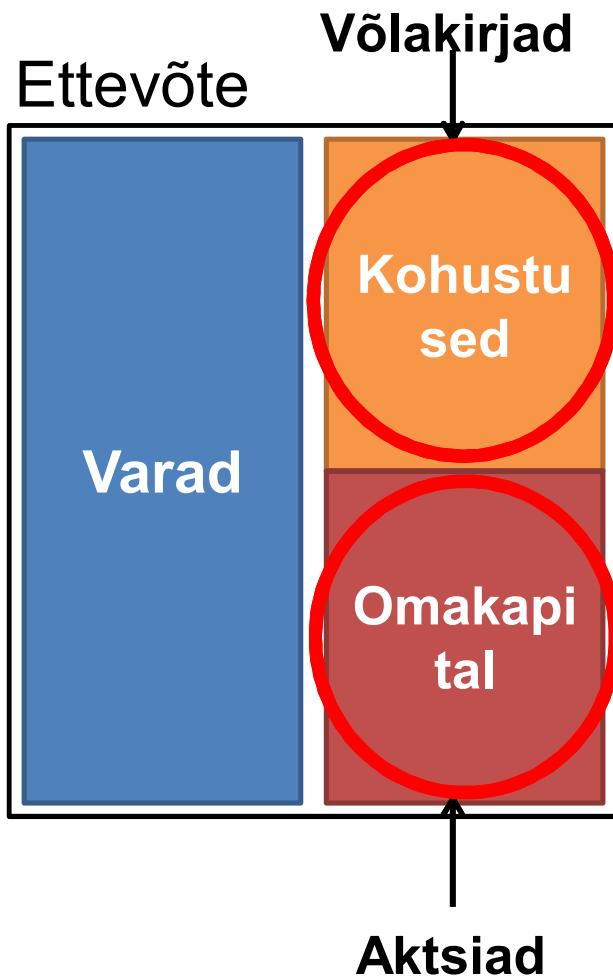
Kogus tk Kehtivus
300 päeva lõpuni ▾

Täpsusta (börs) Tallinn Stock Exchange - TAL1T - Tallink Grupp ▾

Eelvaade

Kokkuvõttes

Kokkuvõtteks

Edukat raha kasvatamist soodustavad:

- Eeltöö ning kuivtunn
- Eesmärkide püstitamine
- Pikk investeerimisperiood
- Riskide hajutamine
- Distsipliin

It's never too late to build a fortune

Net worth → \$6K

Age → 15

\$7M

\$67M
\$376M

50

85

LHV

WWW: **fp.lhv.ee**
Facebook: **LHV finantsportaal**

Aitäh! Küsimusi?

Erko Rebane

Analüütik

erko.rebane@lhv.ee

T 6 802 612

Investeeringuskooli järgmised seminarid

Seminaride kava

Tallinn, toimumiskoht LHV Tallinna kliendikontor, kell 17.30

- 19.09 Kuidas alustada väikeste summadega?** Sander Pikkel, erandina Radissonis 18.00
- 03.10 Kuidas kaubelda USA turgudel?** Nelli Janson
- 10.10 Kuidas investeerida Balti turgudel?** Sander Danil
- 17.10 Kauplemisplatvorm LHV Trader** Nelli Janson
- 25.10 Võimaluste avardamine börsil kaubeldavate fondidega** Erko Rebane
- 31.10 Analüüs alused – kuidas valida aktsiaid?** Kristo Oidermaa
- 07.11 Kuidas saavutada head pikaajalist tootlust? LHV Portfellihalduse kogemus,** Mikk Taras, Kaius Kiivramees

Tartu, toimumiskoht Dorpati konverentsikeskus, kell 17.30

- 20.09 Kuidas alustada väikeste summadega?** Sander Pikkel
- 04.10 Kuidas investeerida Balti turgudel?** Sander Danil
- 01.11 Analüüs alused – kuidas valida aktsiaid?** Kristo Oidermaa
- 08.11 Kuidas saavutada head pikaajalist tootlust? LHV Portfellihalduse kogemus,** Mikk Taras ja Kaius Kiivramees